

สรุปกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง

ในปัจจุบัน หลักทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง ซึ่งในอดีตเป็นที่ยอมรับนับถือกันมา นับจะคลายความศักดิ์สิทธิ์ซึ่งลงมาก เนื่องจากมีข้อเท็จจริงที่ว่ากฎหมายสมัยใหม่เป็นกฎหมายที่ตราขึ้น โดยมีความมุ่งหมายทางสังคมเป็นส่วนใหญ่

จากผลของการวิจัยกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง ศาลและนักประยุกต์ส่วนใหญ่ยังคงยึดมั่นในหลักกฎหมายทางอาญามีให้มีผลย้อนหลังในความผิดและโทษ รวมทั้งกฎหมายที่มีโทษกฎหมายอาญา แต่มีโทษทางอาญาคอย ยกเว้นแต่ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้กฎหมายที่เป็นคุณนั้นจะใช้กฎหมายให้มีผลย้อนหลังอย่างกว้างขวาง หรือผู้บัญญัติกฎหมายมักจะบัญญัติกฎหมายเป็นการยกเว้นหลักทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายย้อนหลังไว้โดยชัดแจ้ง กฎหมายเหล่านี้ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมเศรษฐกิจ (กฎหมายควบคุมกิจการค้า กฎหมายกำหนดราคาหรือควบคุมราคา) และกฎหมายเกี่ยวกับแรงงาน เป็นต้น แต่กรณีที่ผู้บัญญัติกฎหมายไม่บัญญัติความข้อนี้อย่างชัดแจ้ง การที่ศาลและผู้ประยุกต์กฎหมายจะใช้กฎหมายให้มีผลย้อนหลัง ก็มักจะอ้างความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี หรือลักษณะกฎหมายที่เป็นกฎหมายมหาชนของกฎหมายฉบับนั้น เพื่อเป็นเหตุผลในการตีความเพื่อลดล้าง "สิทธิที่ไ้มาแล้วของเอกชน" และให้บทกฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับโดยทั่วไปในทันที

การที่จะยกเว้นหรือเพิกเฉยต่อหลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง หรือนำทฤษฎีเกี่ยวกับการประยุกต์กฎหมายไม่มีผลย้อนหลังนั้น ในปัจจุบันยังไม่สามารถวางขอบเขตได้ลงแน่ชัด แต่อย่างไรก็ตาม ในการประยุกต์ก็ต้องคำนึงถึงความสำคัญในประโยชน์ส่วนได้เสียของสังคมอยู่สองประการ คือ การพัฒนาสังคม และการทำให้สังคมเกิด

ความมั่นคง ซึ่งประโยชน์ส่วนได้เสียของสังคมสองประการนี้ต่างก็มีความสำคัญเท่าเทียมกัน แต่อยู่ในลักษณะที่ขัดแย้งกัน โดยเฉพาะการนำบทกฎหมายมาใช้บังคับทันทีโดยทั่วไป สังคมอาจได้ประโยชน์ในด้านการพัฒนา แต่สังคมจะเสียประโยชน์ในด้านการความมั่นคง (Security) เพราะไม่นำพาต่อ "สิทธิที่ได้มาแล้ว" ของเอกชนโดยสิทธิต่าง ๆ ที่เอกชนต่างก็ได้ผูกพันกันอยู่แล้ว อาจถูกเปลี่ยนแปลงเสียในเวลาใดก็ได้ เมื่อมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่

ในขณะที่นักนิติศาสตร์สมัยใหม่มีแนวความคิดของฝ่ายสังคมนิยมมากขึ้นก็ยังคงยอมรับให้บทกฎหมายมีผลใช้บังคับในทันทีที่เป็นหลักทั่วไป โดยมีข้อยกเว้นให้ยอมรับ "สิทธิที่ได้มาแล้ว" กรณีหนี้และข้อผูกพันของเอกชนเท่าที่ปรากฏชัดแจ้งแล้ว เพราะกรณีเช่นนี้ความแน่นอนของสังคมมีความสำคัญมากกว่าการพัฒนาสังคม (Social progress) แต่เมื่อถึงคราวจำเป็นอาจลดล้างสิทธิดังกล่าวได้เสมอ ก็เพื่อประโยชน์ของสังคมมากกว่าประโยชน์ของเอกชน ไม่ว่าสถานการณ์บัญญัติจะบัญญัติกฎหมายไว้โดยชัดแจ้งให้ย้อนหลัง หรือศาลยุติธรรมและผู้ประยุคกฎหมายก็มีหน้าที่จะวินิจฉัยว่าบทกฎหมายใดจึงจะเป็น "ประโยชน์สำคัญของส่วนรวม" ที่สามารถลดล้าง "สิทธิที่ได้มาแล้ว" ของเอกชน

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย